

Agnieszka Herdan

**Katedra Rachunkowości Międzynarodowej
Uniwersytet Jagielloński**

Joanna Krasodomska

Katedra Rachunkowości Finansowej

Ocena agencji ratingowych a klasyfikacja wag ryzyka bankowego

1. Wprowadzenie

Inwestorzy – banki, fundusze inwestycyjne i emerytalne, towarzystwa ubezpieczeniowe, międzynarodowe konsorcja kapitałowe, czy też osoby prywatne – podejmując decyzje finansowe są szczególnie zainteresowani trafną oceną ryzyka swych działań. W gospodarce, w której działanie państwa i przedsiębiorstw opiera się na funduszach pozyskanych od inwestorów, szacowanie ryzyka, z którym wiąże się określona inwestycja, ma ogromne znaczenie. W dobie globalizacji, która oznacza funkcjonowanie wzajemnie powiązanego rynku finansowego i swobodę inwestowania w każdym obszarze świata, określenie ryzyka inwestycji jest szczególnie skomplikowane. Pomocą w tym zakresie służą agencje ratingowe, dostarczające wiarygodnej i niezależnej oceny ryzyka związanego z inwestowaniem.

Agencje ratingowe to firmy doradztwa inwestycyjnego oceniające historię kredytową oraz zdolność do spłaty zobowiązań spółek, osób fizycznych i państw. Na podstawie zebranych sprawdzonych i przeanalizowanych informacji na temat wiarygodności kredytowej poszczególnych podmiotów, wystawiają one tzw. ocenę ratingową¹.

Ostatnio pojęcie i znaczenie ocen ratingowych jest coraz częściej spotykane w nowym kontekście – Nowej Bazylejskiej Umowy Kapitałowej. Umowa ta,

¹ R. Mbewe, *Do agencji po pomoc czyli jak zwabić inwestorów*, www.bankier.pl, 20.01.2004.

będąca przedmiotem kilkuletnich prac Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego² i wprowadzająca rewolucyjne zmiany w zakresie zarządzania ryzykiem bankowym, ma wejść w życie w 2006 r. Wyznacza ona nowe standardy zarządzania ryzykiem bankowym w skali globalnej. Chociaż nie mają one mocy prawnej, opierają się na nich wytyczne Unii Europejskiej, którym Polska, jako pełnoprawny jej członek, będzie musiała się podporządkować.

Jedną z najważniejszych zmian wprowadzonych przez Nową Bazylejską Umowę Kapitałową jest odejście od dotychczasowego kryterium członkostwa w OECD w klasyfikacji wag ryzyka i zastąpienie go ocenami agencji ratingowych. To właśnie one stanowią według Komitetu najbardziej obiektywną miarę ryzyka. Im wyższy rating, tym mniejszy wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka. Według wcześniej obowiązującej klasyfikacji należności od państw będących członkami OECD nie były przypisane żadne regulacyjne wymogi kapitałowe, natomiast pozostałe kraje obowiązywało 8-procentowe obciążenie kapitałowe. Zgodnie z tym systemem, należności od banków i korporacji mających siedzibę w kraju nie należącym do OECD podlegały również wymogowi w wysokości 8%, natomiast podmioty funkcjonujące w obrębie OECD obowiązywał niższy kapitał regulacyjny – 1,6%. Zgodnie z nową proponowaną klasyfikacją nie należący do OECD Singapur przejdzie do grupy państw o zerowej wadze ryzyka, dzięki wysokiemu ratingowi, podczas gdy Meksyk, członek OECD, znajdzie się w grupie państw o 100-procentowej wadze ryzyka³.

2. Rating i jego funkcje

Rating jest opinią niezależnej, wyspecjalizowanej instytucji, określającą wiarygodność kredytową podmiotu gospodarczego (instytucji finansowych, funduszy inwestycyjnych, przedsiębiorstw i samorządów lokalnych) lub państwa, wyrażającą ogólną zdolność podmiotu do wywiązywania się ze swoich zobowiązań finansowych lub dotyczącą konkretnej emisji zobowiązania lub programu finansowego⁴. Jest on więc syntetycznym wskaźnikiem określającym stopień zaufania do danego przedsiębiorstwa, pozwalającym ocenić wiarygodność kredytową ocenianego podmiotu gospodarczego czy kraju lub ryzyko związane z różnymi instrumentami finansowymi⁵. Najczęściej ratingi nadawane są na zlecenie i we współpracy z samymi emitentami papierów wartościowych.

² Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego (Basle Supervisory Committee) został utworzony przez prezesów banków centralnych krajów Grupy G-10 w 1975 r. Komitet spotyka się w Banku Rozrachunków Międzynarodowych (BIS) w Bazylei, gdzie mieści się jego stały sekretariat.

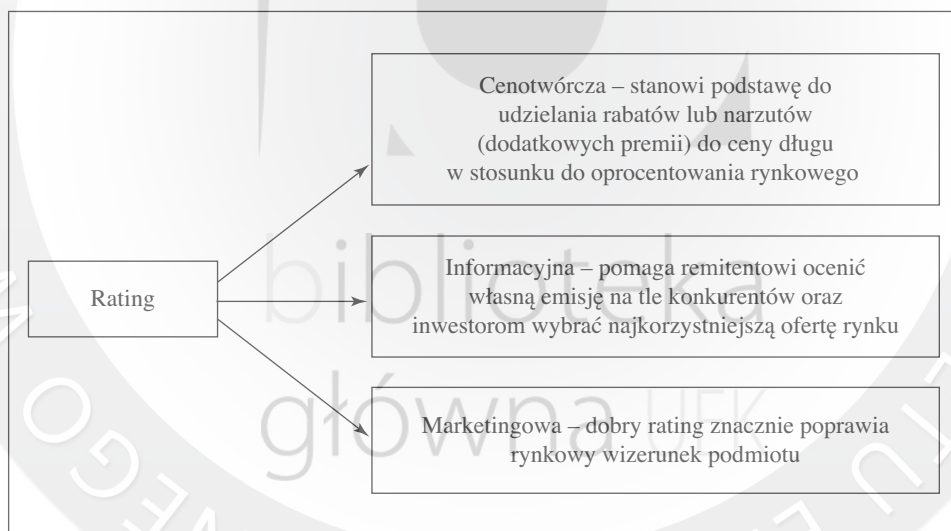
³ L. Cooper, *The Dawn of a New Era*, www.financewise.com, 29.12.2003.

⁴ <http://bip.city.poznan.pl/rating/index.html>, 20.01.2004.

⁵ <http://www.bzwbk.pl/u235/navi/21649>, 27.12.2003.

Rating często bywa mylony czy też niesłusznie utożsamiany z rankingiem. Ranking to przyznawanie badanym obiektom rang, przy czym zasadą jest, że liczba rang jest równa liczbie obiektów. Jego sporządzenie oznacza więc mechaniczne uszeregowanie wybranych podmiotów według określonego kryterium. Natomiast rating polega na przyporządkowaniu obiektów do klas, których charakterystyki są opisane, a liczba klas pozostaje niezależna w odniesieniu do liczby obiektów poddawanych ocenie⁶. Jest on więc opinią, powstałą w wyniku analizy szeregu jakościowych i ilościowych czynników związanych z danym podmiotem i otoczeniem, w którym on działa. Co istotne, w celu interpretacji oceny ratingowej nie jest konieczna znajomość ocen innych obiektów.

Zapotrzebowanie na profesjonalne usługi ratingowe pojawia się wraz z intensywnym rozwojem rynków finansowych. Rosnąca różnorodność instrumentów finansowych, jak również ilość uczestników rynku sprawia, że inwestorzy poszukują informacji, dzięki którym będą mogli prawidłowo ocenić ryzyko inwestycyjne. Tak więc rating spełnia w gospodarce wiele istotnych funkcji. Przedstawiono je na rys. 1.

Rys. 1. Funkcje ratingu w gospodarce rynkowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: R. Kałużny, *Rating w banku komercyjnym*, „Bank” 2002, nr 7–8, s. 73.

⁶ B. Lepczyński, *Banki w ocenie agencji ratingowych*, „Bank” 2001, nr 7–8, s. 46.

Dla podmiotów chcących zdobyć środki finansowe od inwestorów zagranicznych rating jest szczególnie istotny, a nawet niezbędny, gdyż jego posiadanie zwiększa wiarygodność finansową. Oceny ratingowe są przyznawane firmom, ale również osobom fizycznym, pozwalając bankowi na podjęcie decyzji o udzieleniu lub nieudzieleniu kredytu. W tym przypadku ocena ryzyka zostaje dokonana na podstawie posiadanych zasobów finansowych oraz historii kredytowej.

Agencje ratingowe decydują również, jaka ocena zostanie przyznana danemu państwu. Ocena taka oznacza zdolność danego kraju do spłacenia zobowiązań i odsetek w określonym czasie. Gdy kraj nie zdoła się wywiązać z zawartych umów, może to mieć niekorzystny wpływ na ocenę wszystkich pozostałych działających w nim instrumentów finansowych i podmiotów. Jeśli państwo zostanie uznane za wysoce ryzykowne, istnieje duże prawdopodobieństwo utraty przez inwestora zainwestowanych w nim pieniędzy. Ryzyko związane z krajem można podzielić na polityczne (oznacza gotowość rządu do terminowej spłaty swoich długów) i ekonomiczne (dotyczy zdolności państwa do realizacji zobowiązań).

Analiza ryzyka kraju w celu nadania mu oceny ratingowej jest dokonywana na podstawie określonych czynników, które można podzielić na polityczne i ekonomiczne:

1) czynniki polityczne to m.in.:

- formy sprawowania władzy,
- zmiany rządu,
- stabilność polityczna;

2) czynniki ekonomiczne to m.in.

- wysokość produktu krajowego brutto,
- stopy procentowe i ich wahania,
- parytet siły nabywczej waluty kraju i poziom inflacji,
- ryzyko kursowe,
- zadłużenie zagraniczne.

Analizując ryzyko polityczne, pod uwagę bierze się również sytuację społeczną kraju: standard życia ludności, poziom bezrobocia, podział dochodów itp. Do innych czynników mających wpływ na ocenę ratingową kraju można zaliczyć nieprzewidziane zdarzenia społeczne, polityczne, atmosferyczne, a nawet terroryzm⁷.

Pierwszych ocen wiarygodności kredytowej Polski dokonano w maju 1995 r. Polska uzyskuje średnie oceny, jeśli chodzi o papiery zdenominowane w walucie zagranicznej, i wysokie notowania, jeśli chodzi o instrumenty zdenominowane w złotych. Ratingom tym może zagrozić zły stan finansów państwa.

Ratingi mogą być sporządzane zarówno przez wyspecjalizowane firmy (agencje ratingowe), jak i przez czasopisma branżowe, banki czy też instytucje finansowe.

⁷ R. Mbewe, *op. cit.*

3. Agencje ratingowe

Idea ratingu powstała na początku XX w. w Stanach Zjednoczonych, gdzie w 1909 r. został nadany pierwszy rating przez firmę Johna Moody'ego⁸, wtedy też wprowadzono obowiązujący do dziś, opisywany wskaźnikowo za pomocą kodu literowego, uniwersalny system ocen.

Aktualnie na świecie działa ok. 45 agencji ratingowych, w większości na rynkach lokalnych. Na rynku usług ratingowych najsilniejszą pozycję posiada 10 agencji, z tego 5 ze Stanów Zjednoczonych, 3 z Japonii, 2 z Kanady oraz jedna z Wielkiej Brytanii⁹. Najbardziej renomowane i znaczące są dwie dominujące agencje globalne ze Stanów Zjednoczonych: Moody's Investors Service, Standard & Poor's. Oprócz nich silną pozycję zajmują również Duff & Phelps, specjalizująca się w ocenie rynku południowoamerykańskiego, oraz Fitch Investor Services, dla której obszarem działania jest sektor bankowy¹⁰.

Moody's Investors Service, Standard & Poor's oraz Fitch IBCA posiadają ponad 50% rynku ocen ratingowych na świecie. W 2001 r. agencja Fitch IBCA weszła na rynek polski, wykupując ponad 50% udziałów w działającej od 1996 r. polskiej agencji ratingowej CERA Środkowoeuropejskie Centrum Ratingu i Analiz SA. Od stycznia 2002 r. CERA SA działa pod nazwą Fitch Polska SA¹¹.

Agencje ratingowe dokonując oceny instrumentów finansowych, jak również podmiotów gospodarczych, stosują dwie podstawowe formy ratingu¹²:

- rating długoterminowy odnoszący się do instrumentów o terminie zapadalności powyżej roku,
- rating krótkoterminowy odnoszący się do instrumentów o terminie zapadalności do jednego roku.

Ponadto wyróżnia się dwa poziomy ocen ratingowych:

- wyższy (inwestycyjny), który oznacza niskie lub umiarkowane ryzyko spłaty odsetek i kapitału,
- niższy (spekulacyjny) uwzględniający wysokie ryzyko spłaty odsetek i kapitału.

System ocen ratingowych jest opisywany wskaźnikowo przy użyciu kodu literowego, który określa wiarygodność kredytową podmiotu gospodarczego.

⁸ Obecnie Moody's Investors Service.

⁹ <http://bip.city.poznan.pl/rating/agencje.html>, 20.01.2004.

¹⁰ D. Klejn, *ABC ratingu*, „Bankier” 1997, nr 11, s. 6.

¹¹ <http://bip.city.poznan.pl/rating/agencje.html>, 20.01.2004.

¹² B. Lepczyński, *op.cit.*, s. 47.

Tabela 1. Charakterystyka najważniejszych agencji ratingowych

Nazwa agencji	Krótką charakterystyka
Moody's Investors Service	<ul style="list-style-type: none"> – agencja działa od 1909 r., początkowo na rynku lokalnym w Stanach Zjednoczonych, a od 1918 r. na rynkach międzynarodowych; – obecnie posiada sieć oddziałów w 10 krajach, w tym w 3 europejskich: Wielkiej Brytanii, Niemczech i Francji; – ocenia rocznie ponad 4,5 tys. emitentów i ok. 10 tys. emisji z różnych krajów świata
Standard & Poor's	<ul style="list-style-type: none"> – pierwszy rating amerykańskiej firmy Poor's Publishing Company powstał w 1916 r., a w 1922 r. ogłoszono pierwszą ocenę amerykańskiej firmy Standard Statistics Company; – w 1941 r. obie agencje połączyły się w jedną Standard & Poor's; – obecnie firma posiada sieć oddziałów w 11 krajach, w tym w 6 europejskich: Wielkiej Brytanii, Niemczech, Francji, Szwecji, Hiszpanii i Belgii; – ocenia rocznie ponad 12 tys. emisji podmiotów międzynarodowych
Fitch IBCA Ltd	<ul style="list-style-type: none"> – agencja powstała w USA w 1924 r. i jako pierwsza w 1973 r. rozpoczęła używanie w ramach kategorii symboli dodatkowych +/-; – w 1978 r. powstała w Wielkiej Brytanii agencja IBCA (International Bank Credit Analysis), specjalizująca się w ocenie banków; – firmy te działały oddzielnie do 1997 r., kiedy połączyły się w jedną agencję Fitch IBCA Ltd; – agencja działa na rynkach międzynarodowych, posiada obecnie sieć oddziałów w 13 krajach, w tym w 4 europejskich: Francji, Hiszpanii, Niemczech i Wielkiej Brytanii

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://bip.city.poznan.pl/rating/agencje.html>, 20.01.2004.

Każda agencja ratingowa stosuje własny system ocen, jednak są one do siebie zbliżone. Kombinacja symboli: liter, cyfr (1, 2, 3) i znaków (+, -) pozwala dokładnie określić poziom i bezpieczeństwo zwrotu kapitału przez dłużnika. Podmioty gospodarcze o najmniejszym ryzyku to jednostki o „wysokiej jakości”, zaś te o największym ryzyku to podmioty o „niskiej jakości”.

Tabela 2. Skala ratingowa długoterminowa inwestycyjna

Poziom	Moody's	S&P	Fitch IBCA
Bardzo wysoki	Aaa	AAA	AAA
Wysoki	Aa1, Aa2, Aa3	AA+, AA, AA-	AA+, AA, AA-
Średni	A1, A2, A3	A+, A, A-	A+, A, A-
Zadowolający	Baa1, Baa2, Baaa3	BBB+, BBB, BBB-	BBB+, BBB, BBB-

Źródło: opracowanie własne na podstawie: T. Haile, *Ocena wiarygodności kredytowej krajów (sovereign credit risk rating) przez renomowane agencje ratingowe [w:] Finanse, banki i ubezpieczenia w Polsce u progu XXI wieku*, red. E. Czerwińska, E. Denek, A. Janc, T. Sangowski, J. Sobiech, t. 2, *Bankowość*, Wydawnictwo AE w Poznaniu, Poznań 2000.

Bardzo wysoki poziom jest właściwy dla podmiotów charakteryzujących się bardzo wysoką zdolnością do spłacania rat kapitałowych i odsetek oraz zerowym ryzykiem niespłacenia zobowiązań. Poziom wysoki to wysoka zdolność do spłacania rat kapitałowych i odsetek. Natomiast poziom średni oznacza możliwość wystąpienia obniżenia jakości walorów w wypadku zmiany koniunktury gospodarczej lub sytuacji politycznej. Poziom zadowalający wskazuje na odpowiednią zdolność do spłaty rat i odsetek przy jednocześnie większej możliwości wystąpienia obniżki jakości walorów w następstwie zmian koniunktury gospodarczej i sytuacji politycznej.

Tabela 3. Skala ratingowa długoterminowa spekulacyjna

Poziom	Moody's	S&P	Fitch IBCA
Średni	Ba1, Ba2, Ba3	BB+, BB, BB-	BB+, BB, BB-
Poniżej średniego	B2, B2, B3	B+, B, B-	B+, B, B-
Niski	Caa	CCC	CCC
Bardzo niski	Ca	CC	CC
Ryzykowny	C	C	C
Bardzo ryzykowny	-	D	D

Źródło: opracowanie własne na podstawie T. Haile, *op.cit.*, s. 26.

Przedstawiony w tabeli 3 poziom średni oznacza średnią zdolność podmiotu do spłacenia rat kapitałowych i odsetek oraz niepewność zwrotu zainwestowanego kapitału. Sytuacja poniżej średniego poziomu wskazuje na niewystarczającą gwarancję spłaty rat i odsetek. Natomiast poziom niski charakteryzuje sytuację, w której istnieje możliwość nie wywiązania się podmiotu ze zobowiązań z powodu niesprzyjających warunków finansowo-ekonomicznych. Podmiot jest klasyfikowany jako bardzo niski, gdy istnieje bardzo duże zagrożenie spłaty rat i odsetek. Zaś poziom ryzykowny dotyczy sytuacji, gdy zagrożenie spłaty rat i odsetek jest wynikiem wszczętego lub przewidywanego postępowania upadłościowego. Najniższy poziom – bardzo ryzykowny – wskazuje na niewiarygodność emitenta ze względu na zaległości w spłacie zobowiązań, a odzyskanie zainwestowanego kapitału będzie możliwe w przypadku likwidacji podmiotu.

Istotną zasadą stosowaną w odniesieniu do emitentów zaciągających zobowiązania w walutach obcych jest ograniczenie mówiące o tym, że podmiot gospodarczy nie może mieć wyższej oceny niż rating kraju pochodzenia. Ograniczenie to wynika z faktu, że istnieje silna korelacja pomiędzy tym, co dzieje się w danym kraju, a sytuacją, w jakiej znajduje się działające w nim przedsiębiorstwo.

4. Dwie możliwości wykorzystania ratingów w klasyfikacji ryzyka bankowego

4.1. Uwagi wstępne

Istnieją dwie możliwości podporządkowania się przez banki wymogom Komitetu dotyczącym wykorzystania ocen ratingowych w klasyfikacji ryzyka. Wagi ryzyka mogą być uzależnione od ratingu zewnętrznego, nadanego przez renomowaną agencję ratingową (metoda standardowa). Po spełnieniu przez bank odpowiednich kryteriów istnieje również możliwość oparcia zarządzania na opracowanych przez bank modelach wewnętrznych (metoda ratingów wewnętrznych).

4.2. Metoda standardowa – ratingi zewnętrzne

Metoda standardowa opiera się na ocenach agencji ratingowych. Oprócz wcześniej wymienionych najważniejszych światowych agencji ratingowych projekt Nowej Bazylejskiej Umowy Kapitałowej umożliwia uznawanie ratingów nadawanych przez lokalne agencje ratingowe. Muszą one jednak spełnić szereg kryteriów zapewniających wiarygodność ich ocen. Zewnętrzne instytucje oceny wiarygodności kredytowej muszą spełniać m.in. kryteria obiektywności, niezależności, jawności i przejrzystości.

W metodzie standardowej opracowanej przez Komitet Bazylejski w Nowej Umowie łączy się klasy ratingu stosowane przez Standard & Poor's w pięć klas zdolności kredytowej i przydziela im w zależności od przynależności do określonej grupy dłużników wagi ryzyka pomiędzy 0% a 150%¹³.

Wagi ryzyka uzależnione od ratingu zróżnicowano w Nowej Bazylejskiej Umowie Kapitałowej w zależności od następujących podmiotów:

- 1) władze państwowe¹⁴ i banki centralne państw¹⁵ (tabela 4);
- 2) podmioty sektora publicznego inne niż władze centralne (PSE – Public Sector Entities);
- 3) wielostronne banki rozwoju (MDB – Multilateral Development Banks);
- 4) banki – możliwe są dwie opcje:
 - wszystkim bankom zarejestrowanym w danym państwie przypisuje się wagę ryzyka o jedną kategorię mniej korzystną niż waga przypisana należnościom od państwa rejestracji,

¹³ B. Rolfes, C. Emse, *Wewnętrzny rating a kapitał własny banku*, „Bank” 2001, nr 4, s. 39.

¹⁴ Należności od podmiotów sektora publicznego innych niż władze centralne traktuje się jak należności od banków tego kraju.

¹⁵ Należności od Banku Rozrachunków Międzynarodowych, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Europejskiego Banku Centralnego i Wspólnoty Europejskiej otrzymują wagę ryzyka 0%.

– waga ryzyka opiera się na zewnętrznej ocenie kredytowej samego banku;

5) firmy inwestycyjne. Należności od firm inwestycyjnych można traktować jak należności od banków pod warunkiem, że firmy te podlegają wymaganiom nadzorczym i regulacyjnym porównywalnym do określonych w Nowej Bazylejskiej Umowie Kapitałowej (w tym w szczególności wymogom kapitałowym z tytułu ryzyka);

6) korporacje (tabela 5).

Tabela 4. Wagi ryzyka dla należności od państw i banków centralnych (oznaczenia według Standard & Poor's)

Rating	Waga ryzyka (w %)
AAA do AA-	0
A+ do A-	20
BBB+ do BBB-	50
BB+ do B-	100 ^a
poniżej B-	150
bez ratingu	100

^a waga ryzyka 100% objęłaby również kraje, które nie mają ratingu

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *The New Basel Capital Accord*, Consultative Document, Basel Committee on Banking Supervision, April 2003, s. 7.

Tabela 5. Wagi ryzyka dla należności od przedsiębiorstw (oznaczenia według Standard & Poor's)

Rating	Waga ryzyka (w %)
AAA do AA-	20
A+ do A-	50
BBB+ do BB-	100
poniżej B-	150
bez ratingu	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie *The New Basel...*, s. 10.

Oprócz powyższych wymieniono również m.in. należności zabezpieczone na nieruchomościach mieszkalnych, należności zabezpieczone na nieruchomościach komercyjnych, kategorie wysokiego ryzyka oraz pozostałe aktywa i pozycje pozabilansowe.

Zgodnie z Nową Bazylejską Umową Kapitałową, jeżeli banki udzielą kredytu przedsiębiorstwu o wysokim ratingu, będą zwolnione z części wymogów kapitałowych. W sytuacji odmiennej – gdy podmiot nie będzie posiadał ratingu lub gdy będzie on słaby – obciążenie kapitałowe banku z tytułu udzielenia mu kredytu

istotnie wzrosnąć. Znajdzie to odzwierciedlenie w cenach kredytów oferowanych przedsiębiorcom.

4.3. Metoda wewnętrznych ratingów

Za zgodą władz nadzorczych banki mogą zastosować do pomiaru ryzyka metodę wewnętrznych ratingów. Metoda ta, przeznaczona dla banków dysponujących bardziej zaawansowaną technologią, pozwala na dokładniejszy pomiar ryzyka i w perspektywie niższe wymogi kapitałowe.

Tworzone przez bank modele wewnętrznych ratingów muszą spełniać określone wymogi ilościowe i jakościowe. Kryteria ilościowe to przede wszystkim wymagania dotyczące parametrów, aktualizacji i poziomu istotności modelu. Natomiast do kryteriów jakościowych należy m.in. istnienie w pełni udokumentowanych procedur pomiaru i kontroli ryzyka, funkcjonowanie w banku niezależnej komórki jego kontroli i wykorzystywanie modelu wewnętrznego do celów zarówno nadzorczych, jak i zarządczych.

Wyzwania stojące przed bankami chcącymi stosować tę metodę to przede wszystkim¹⁶:

1) opracowanie systemu wewnętrznych ratingów – przy czym szczególnie istotne jest wyraźne i obiektywne zdefiniowanie kryteriów kategorii ratingowych,

2) kontrola systemu ratingowego – proces przyznawania ratingu musi być niezależny, poddany wewnętrznej kontroli i jawny,

3) zebranie odpowiednich danych – banki mogą korzystać z własnych danych i danych zewnętrznych, które niezależnie od źródła muszą być wiarygodne, aktualne i istotne.

System ratingu banku musi być analizowany przez jednostkę audytu wewnętrznego co najmniej corocznie, władze nadzorcze mogą również wymagać zewnętrznego audytu stosowanego przez bank procesu ratingu i szacowania charakterystyk strat¹⁷.

Oparcie zarządzania ryzykiem na ratingach wewnętrznych wymaga gromadzenia przez banki własnych danych statystycznych oraz czerpania informacji zewnętrznych z obserwacji rynku¹⁸. Konieczne jest jak najszybsze rozpoczęcie przez banki gromadzenia i opracowywania tych informacji. Statystyki, które

¹⁶ W.L. Rutledge, *Implementing the New Basel Accord*, speech at The British Banker's Association Basel 2/CAD 3 Half Day Conference, London, UK, 13 March 2003, www.bis.org.

¹⁷ *The New Basel Capital Accord*, Consultative Document, Basel Committee on Banking Supervision, April 2003, s. 78.

¹⁸ R. Kałużny, *op. cit.*, s. 74.

zostaną stworzone na ich podstawie, umożliwią im bowiem opracowanie własnych procedur ratingowych¹⁹.

Niezbędne do stworzenia wewnętrznych systemów ratingowych dane, które muszą zgromadzić banki, są bardzo obszerne, a ich zebranie – czasochłonne. Przykładowo, czeskie banki oceniają, że zgromadzą odpowiednią bazę danych do stosowania ratingów wewnętrznych najwcześniej za 10 lat. Polski system bankowy może dotknąć podobny problem²⁰.

Do opracowania bankowych systemów baz danych obejmujących przede wszystkim historyczne dane o stratach niezbędna jest odpowiednia infrastruktura systemu informacji, pozwalająca na gromadzenie szerokiego zakresu danych z wszystkich podsystemów i regionów. Instytucje nadzorcze powinny określić wymagany stopień złożoności systemu ratingowego opartego na tych danych²¹. Szczególnej uwagi wymaga także identyfikowanie sytuacji mogących prowadzić do zniekształcenia informacji.

5. Podsumowanie

Wprowadzenie, zgodnie ze wskazaniem Nowej Bazylejskiej Umowy Kapitałowej, systemu klasyfikacji wag ryzyka opartego na ocenach ratingowych jest problemem złożonym, kosztownym i czasochłonnym. Zdaniem ekspertów, wejście w życie „Nowej umowy”, a w ślad za nią unijnej dyrektywy spowoduje, że Polska, podobnie jak inne kraje transformacji systemowej, znajdzie się w niekorzystnej sytuacji.

Jak zaznaczono w wydanych przez Komisję Nadzoru Bankowego *Uwagach do drugiego dokumentu konsultacyjnego „Nowa Metodologia Adekwatności Kapitałowej”* wydanych przez Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego, zamiana kryterium klasyfikacji z członkostwa w OECD na oceny agencji ratingowych utrwali, a nawet pogłębi podział na kraje wysoko i słabo rozwinięte. Kraje te przesuną się bowiem z kategorii o zerowej wadze ryzyka (jako członkowie OECD) do kategorii z wagą 50%.

W skali międzynarodowej konsekwencją wzrostu obciążeń kapitałowych w stosunku do polskiego rządu (z 0% do 50%) i polskich instytucji finansowych (z 0% do 50% lub nawet 100%) będzie wzrost kosztu kapitału pozyskiwanego na rynkach zagranicznych, co może doprowadzić do spadku konkurencyjności polskich banków i wzrostu kosztu finansowania zagranicą²².

¹⁹ A. Drewicz-Tułodziecka, *Długa droga do Bazylei*, „Gazeta Bankowa” 2001, nr 44, s. 35.

²⁰ *Ibidem*, s. 35.

²¹ B. Rolfes, C. Emse, *op. cit.*, s. 42.

²² W. Kwaśniak, *W świetle propozycji nowych regulacji*, „Bank” 2001, nr 6, s. 22.

Kolejnym problemem jest rozwój rynku ocen ratingowych w Polsce – ich dostępność i koszt. W Stanach Zjednoczonych wiarygodne zewnętrzne ratingi posiada 99% firm wchodzących na rynek długu, w Europie ok. 10%, natomiast w krajach mniej rozwiniętych, poza spółkami giełdowymi, posiada je bardzo niewiele podmiotów. W Polsce ich odsetek jest również niewielki – do tej pory zostało nadanych zaledwie 55 ratingów, w tym 27 Fitcha, a podmiotów posiadających ratingi jest mniej²³.

Ratingi korporacyjne kosztują 60–80 tys. zł rocznie, przy ratingach międzynarodowych należy się liczyć z wydatkiem kilkudziesięciu tysięcy euro²⁴. Są to więc wysokie koszty, szczególnie dla małych przedsiębiorstw.

Nietrudnym do przewidzenia skutkiem wprowadzonych zmian będzie sytuacja, w której duże i renomowane firmy będą mogły uzyskać kredyt na bardziej korzystnych warunkach niż małe, rozwijające się podmioty, których koszty finansowania w związku z tym istotnie wzrosną.

Literatura

- Cooper L., *The Dawn of a New Era*, www.financewise.com, 29.12.2003.
- Drewicz-Tułodziecka A., *Długa droga do Bazylei*, „Gazeta Bankowa” 2001, nr 44.
- Haile T., *Ocena wiarygodności kredytowej krajów (sovereign credit risk rating) przez renomowane agencje ratingowe* [w:] *Finanse, banki i ubezpieczenia w Polsce u progu XXI wieku*, red. E. Czerwińska, E. Denek, A. Janc, T. Sangowski, J. Sobiech, t. 2, *Bankowość*, Wydawnictwo AE w Poznaniu, Poznań 2000.
- Iwanicz-Drozdowska M., *Adekwatność kapitałowa banków według standardów Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego*, „Bank i Kredyt” 2000, nr 1–2.
- Kałużny R., *Rating w banku komercyjnym*, „Bank” 2002, nr 7–8.
- Klejn D., *ABC ratingu*, „Bankier” 1997, nr 11.
- Kwaśniak W., *W świetle propozycji nowych regulacji*, „Bank” 2001, nr 6.
- Lepczyński B., *Banki w ocenie agencji ratingowych*, „Bank” 2001, nr 7–8.
- Mbewe R., *Do agencji po pomoc czyli jak zwabić inwestorów*, www.bankier.pl, 20.01.2004.
- Rewolucja ciagle przed nami. Rynek ratingu*, „Gazeta Bankowa” 2003, nr 2.
- Rolfes B., Emse C., *Wewnętrzny rating a kapitał własny banku*, „Bank” 2001, nr 4.
- Rutledge W.L., *Implementing the New Basel Accord*, speech at The British Banker's Association Basel 2/CAD 3 Half Day Conference, London, UK, 13 March 2003, www.bis.org, 05.01.2004.
- Stare i nowe. Rynek ratingu*, „Gazeta Bankowa” 2003, nr 2.
- The New Basel Capital Accord*, Consultative Document, Basel Committee on Banking Supervision, April 2003.

²³ *Rewolucja ciagle przed nami. Rynek ratingu*, „Gazeta Bankowa” 2003, nr 2, s. 17.

²⁴ *Stare i nowe. Rynek ratingu*, „Gazeta Bankowa” 2003, nr 2, s. 16.

Uwagi do drugiego dokumentu konsultacyjnego „Nowa Metodologia Adekwatności Kapitałowej” wydanego przez Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego, Komisja Nadzoru Bankowego, www.npb.pl, 06.01.2004.

Rating Agency Evaluations and the Classification of Bank Risk Weights

Independent, objective and trustworthy rating agencies are of great importance to investors in making financial decisions. Ratings issued by such agencies attest to the financial reliability of a given entity or an individual financial instrument. The Basel Committee on Banking Supervision has also acknowledged the role of rating evaluations, recognising them as the most objective measure of risk. Based on these rating evaluations, the Committee has classified risk weights in the draft of the New Basel Capital Accord.

Consequently, two methods of bank risk management exist: the standard method in which the banks, in determining risk weights, may apply credit ratings awarded by external institutions, and the internal rating method, developed by the banks themselves based on gathered data.

biblioteka
główna UEK